

อิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด(มหาชน)

Influences of Socially Responsible Leadership and Organizational Citizenship Behavior on Perception toward Social Responsibility of Employee of PTT Global Chemical Public Company Limited

นันทน์ภัส อริยารุจิกาญจน์¹ และ พิพัฒน์ นนทนาธรณ์²
Nunnaphat Ariyarujiorn¹ and Phiphat Nonthanathorn²

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และ 3) ศึกษาการมีอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ที่มีต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงาน จำนวน 300 คน

ผลการวิจัยพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ระหว่าง 0.303 – 0.768 จากการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความแปรปรวนที่ถูกทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 40 นอกจากนี้ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความแปรปรวนที่ถูกอธิบายและทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 53 สุดท้ายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความเหมาะสม $\chi^2 / df = 1.02$, CFI = 1.00, NNFI = 1.00, RMSEA = 0.008 และ 90% CI for RMSEA = 0.00

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ การรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

¹ Master of Business Administration, Major Field: Business Administration, Faculty of Business Administration of Kasetsart University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

² Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Business Administration, Kasetsart University.

Abstract

The objectives of this research were 1) to study relationship among socially responsible leadership organizational citizenship behavior and perception toward social responsibility 2) to study level of socially responsible leadership organizational citizenship behavior and perception toward social responsibility and 3) to study the influence of socially responsible leadership organizational citizenship behavior on perception toward social responsibility. The sample consisted of 300 employees .

The research results found that correlation coefficient among observable variables were 0.303 – 0.768 and every variables had a significant level. From structural equation modeling, it found that socially responsible leadership had influence on organizational citizenship behavior with significantly and variance predicted by socially responsible leadership with 40 percent. Moreover, socially responsible leadership had direct effect to perception toward social responsibility with significantly and had indirect effect to organizational citizenship behavior with significantly and variance predicted by socially responsible leadership with 53 percent. Finally, organizational citizenship behavior had direct effect to perception toward social responsibility with significantly. Fit indices of the model were $\chi^2 / df = 1.02$, CFI = 1.00, NNFI = 1.00, RMSEA = 0.008 and 90% CI for RMSEA = 0.00.

Key words: Socially Responsible Leadership, Organizational Citizenship Behavior, Perception toward Social Responsibility

ความสำคัญของปัญหา

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจ และเป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคธุรกิจด้วยเล็งเห็นว่าการดำเนินกิจการขององค์กรธุรกิจส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในกระบวนการผลิต หรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางน้ำ อากาศ ดิน หรือการมีของเสียอันเกิดจากกระบวนการผลิต หรือการบริการที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การเกิดปัญหาสุขภาพของทุกคน สัตว์ ตามมาจากโครงการผลิตไฟฟ้าด้วยถ่านหินการทำเหมืองแร่ทองคำ การสร้างเขื่อน การสร้างโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานปรมาณู ดังนั้น CSR จึงกลายเป็น “เรื่องจำเป็น” ที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญ ไม่ใช่เพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร เพื่อหวังผลทางการตลาด หรือเพื่อใช้แก้ปัญหาทางธุรกิจให้ได้ รับการยอมรับจากสังคม แต่ CSR ในปัจจุบันกำลังทวีความสำคัญและกลายเป็น “แนวคิดและวิธีการบริหารจัดการธุรกิจ” เพื่อพัฒนาการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ ลด

ความเสี่ยงและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงพัฒนาห่วงโซ่มูลค่า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน, 2556) นอกจากนี้ผู้บริโภคยังได้ตระหนักในเรื่องของความปลอดภัย ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งกลายเป็นประเด็นข้อเรียกร้องของผู้บริโภคมากขึ้น ดังนั้นธุรกิจที่สามารถปรับตัวปรับแนวคิดในการบริหารธุรกิจโดยมุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นก็จะมีโอกาสที่จะอยู่รอดและเติบโตอย่างยั่งยืนได้ (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559)

บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทด้านปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ที่ดำเนินธุรกิจปิโตรเคมีและการกลั่นครบวงจรที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นองค์กรต้นแบบด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า ความยั่งยืนทางธุรกิจไม่ได้เกิดจากความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเพียงอย่าง

เดียว แต่รวมถึงการเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยกลไกสำคัญของงาน Corporate Social Responsibility หรือ CSR คือบุคลากรที่เราจะต้องสร้างและหล่อหลอมทีมงานด้วยหัวใจที่เป็น CSR เพราะไม่มีประโยชน์อะไรเลยหากพนักงานทำโครงการและกิจกรรม CSR ด้วยการแสดงออกให้สาธารณชนเห็นว่าองค์กรรับผิดชอบต่อสังคม แต่ภายในจิตใจหรือหัวใจของพนักงานยังไม่เข้าถึงคำว่ารับผิดชอบต่อสังคม โดยการันตีได้จากกรที่ได้รับรางวัล CSR Continuous Award 2017 จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม (กรอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม รางวัล Sustainability Report Award 2017 จาก CSR Club สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย รางวัล THAILAND TOP COMPANY AWARDS 2018 จากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และบริษัท เออาร์ไอพี จำกัด (มหาชน) เป็นต้น แต่ถึงกระนั้น การบริหารจัดการองค์กรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมยังมีข้อผิดพลาดอันเนื่องมาจากมีการเกิดเหตุการณ์น้ำมันดิบรั่วไหลลงสู่ทะเลในจังหวัดระยองเมื่อเช้าวันที่ 27 กรกฎาคม 2556 ซึ่งส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างใหญ่หลวงนับว่าเป็นเหตุการณ์ครั้งประวัติศาสตร์ในแวดวงสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ร้ายแรงที่สุดที่มีมูลค่าความเสียหายหลายพันล้านบาท

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับ ความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เพื่อสามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรให้มีความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
3. เพื่อศึกษาการมีอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อ

ต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ที่มีต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การรับผิดชอบต่อและปรับปรุงความเป็นอยู่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคมให้ดีขึ้นด้วยการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งการที่องค์กรแบ่งปันทรัพยากรให้แก่สังคมโดยสมัครใจ ไม่ได้ถูกบังคับหรือควบคุมโดยกฎหมายใดๆ มุ่งเน้นกิจกรรมที่ดำเนินโดยองค์กรเพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคมและเป็นพันธสัญญาในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Kotler & Lee, 2005) ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจรรยาบรรณ และการกุศลในรูปแบบต่างๆ กล่าวคือ เป็นการดำเนินกิจกรรมที่จะนำมาซึ่งผลกำไรโดยถูกต้องตามกฎหมาย ตามหลักจรรยาบรรณและการช่วยเหลือสังคม (Carroll, 1991)

องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย ความรับผิดชอบด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (Carroll, 1991) ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจิตสำนึก (Bovee et al., 1993) ทฤษฎีการดำเนินงานด้านสังคมของธุรกิจ (CSP) เป็นองค์ประกอบในหลักการความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นกระบวนการของการตอบสนองความต้องการของสังคม ตลอดจนยังเป็นนโยบาย โครงการ ผลลัพธ์ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ของธุรกิจกับสังคม ในทฤษฎีกล่าวว่าการนอกเหนือจากหน้าที่ในการสร้างความมั่งคั่งของธุรกิจแล้วนั้น ธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อปัญหาทางสังคมที่สร้างขึ้นโดยธุรกิจหรือสาเหตุอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย การเรียกร้องด้านจริยธรรม และการดำเนินการด้วยความรอบคอบหรือใจบุญ ที่ธุรกิจจะต้องแบกรับภาระเหล่านี้ไว้ (Wood, 1991) ความรับผิดชอบต่อสังคมจากความคาดหวังไว้ต่อองค์กรโดยสังคมในช่วงเวลาหนึ่งหมายถึงความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และการกุศล (Carroll & Buchholtz, 2006) ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (Socially Respon-

sible Leadership) เป็นภาวะผู้นำที่มีแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2558) โดยค่านิยมเปรียบเสมือนเป็นกระดุกสันหลังของภาวะผู้นำที่เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม ในมุมมองทางด้านพฤติกรรมนั้น ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะสามารถเชื่อมต่อกับวิสัยทัศน์ที่มีค่านิยมทางอุดมคติที่แข็งแกร่งและภาพจินตนาการที่มีพลัง ผู้นำเหล่านี้ยังคงกระตุ้นการคิดนวัตกรรมในการแก้ปัญหาที่เผชิญและเน้นการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานรากและความคาดหวังผลการปฏิบัติงานที่ยอดเยียน นอกจากนี้ผู้นำยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นของผู้ตาม การจูงใจภายใน ความไว้วางใจและความชื่นชมต่อผู้นำ และการดึงดูดทางอารมณ์ ผู้นำที่มีค่านิยมทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจะส่งผลต่อวิสัยทัศน์และความซื่อตรง (integrity) ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะต่างๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้ตาม นอกจากนี้ค่านิยมของผู้นำก็ยังมีอิทธิพลต่อค่านิยมของผู้ตามอีกประการหนึ่งด้วย (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2558)

ความหมายของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร คือ พฤติกรรมของพนักงานที่องค์กรไม่ได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ แต่พนักงานเต็มใจปฏิบัติเพื่อองค์กร และเป็นประโยชน์ต่อองค์กร (เมธี ศรีวิริยะเลิศกุล, 2542)

องค์ประกอบของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรแบ่งเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้ พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น และพฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Greenberg and Baron, 2000) พฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ และพฤติกรรมความสำนึกในหน้าที่ (Organ, 1988)

จากการศึกษาของพิพัฒน์ นนทนาธรณ์ (2558) พบว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาพลักษณ์องค์กรและการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จึงสามารถอนุมานได้ว่าภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร

บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด(มหาชน)

จากการศึกษาของชิตวัจน์ บุรัมย์ยากร (2560) พบว่า ภาวะผู้นำทางยุทธศาสตร์ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความจงรักภักดีต่อองค์กร จึงสามารถอนุมานได้ว่าภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด(มหาชน)

จากการศึกษาของจิรพรรณ รัตนจักร (2557) พบว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรมองค์กร การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวก จึงสามารถอนุมานได้ว่าภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร การรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มีความสัมพันธ์เชิงบวก

วิธีการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Leadership: SRL) การรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Perception toward Social Responsibility: CSR) และพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior: OCB)

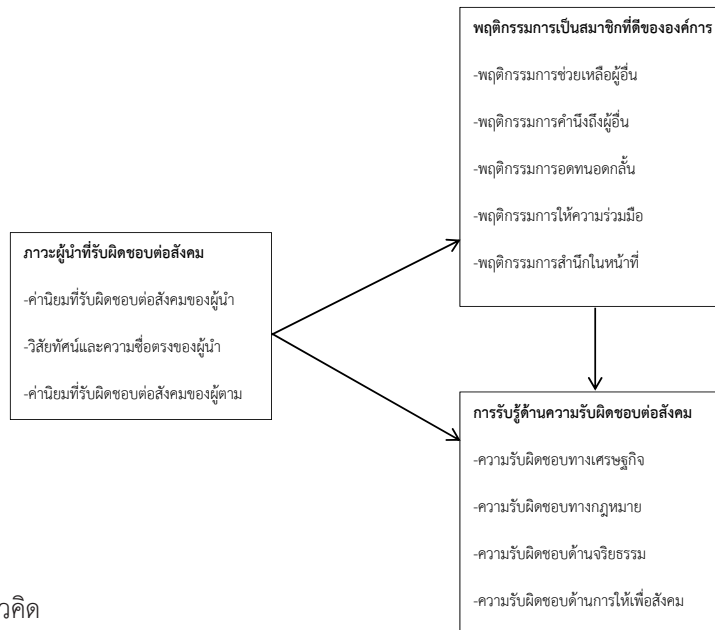
ตัวแปรภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วยค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำ (Leader social responsibility values: SRL_VL) วิสัยทัศน์และความซื่อตรงของผู้นำ (Leader vision and integrity: SRL_VS) และค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้ตาม (Follower social responsibility values: SRL_VF)

ตัวแปรการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Responsibilities: CSR_ECON) ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย (Legal Responsibilities: CSR_LR) ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม (Ethical Responsibilities: CSR_ER) และความรับผิดชอบต่อด้านการให้เพื่อสังคม (Philanthropic Responsibilities: CSR_PR)

ตัวแปรพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรประกอบด้วยพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น (Altruism:

OCB_AST) พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy: OCB_TAO) พฤติกรรมการอดทนอดกลั้น (Sportsmanship: OCB_TLR) พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic Virtue: OCB_CPT) และพฤติกรรมการสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness: OCB_REP)

สมาชิกที่ดีขององค์การที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร โดยองค์การที่ได้ทำการศึกษา คือ บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ ตัวแทนพนักงานจากสาขาสำนักงานใหญ่ของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) จำนวน 300 คน ซึ่งจะเลือก

ภาพ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐาน

1. ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก
2. ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมสามารถอธิบายและทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ
3. ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมสามารถอธิบายและทำนายการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ
4. พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การสามารถอธิบายและทำนายการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาลงถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรมการเป็น

ทำการเก็บข้อมูลด้วยการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มประชากรตัวอย่างเท่านั้น

ด้านเนื้อหาภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Leadership) จะใช้แนวคิดของ Waldman (2007) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior) จะใช้แนวคิดของ Organ (1988) และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Perception toward Social Responsibility) จะใช้แนวคิดของ Carroll (1991)

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรสาขาสำนักงานใหญ่ของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และมีจำนวนตัวอย่าง 300 ตัวอย่าง และมีการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือด้วยคำถามแบบช่วงมาตร 5 ระดับ

การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมด้วยค่าอัลฟา ครอนบาคได้ 0.903 และทดสอบความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมได้ 0.896 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร 0.90 และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 0.91

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1 และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงลู่เข้า (Convergent Validity) และความน่าเชื่อถือทางโครงสร้าง (Composite Reliability) ของตัวแบบมาตรวัดพบว่า ตัวแบบมาตรวัดของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) ตัวแบบมาตรวัดของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) และตัวแบบมาตรวัดของการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีความเที่ยงตรงเชิงลู่เข้า และมีค่า AVE (P_v) เท่ากับ 0.6873, 0.5838 และ 0.6831 ตามลำดับ และค่าความน่าเชื่อถือทางโครงสร้าง (P_c) เท่ากับ 0.8678, 0.8658 และ 0.8958 ตามลำดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแบบสมการโครงสร้าง ดัชนีความเหมาะสม (Fit Indices) ใช้

เกณฑ์ดังนี้ χ^2 (p value) คือ $.01 < p \leq .05$; $\chi^2/df \leq 5.0$; RMSEA ≤ 0.10 ; 90% CI on RMSEA คือ left boundary of CI ≤ 0.10 ; CFI ≥ 0.90 ; และ NNFI (TFI) ≥ 0.90

สำหรับตีความความเข้มแข็งของค่าอิทธิพลระหว่างตัวแปรในตระกูล R สามารถตีความว่า R หมายถึงค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ (r), ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง (ϕ), ค่าสัมประสิทธิ์ γ และ β ซึ่งค่า R มีความสัมพันธ์ต่ำ ปานกลาง สูง และสูงมาก เมื่อมีค่าเท่ากับ .10 - .35, .36 - .50, .51 - .69, .70+ ตามลำดับ ส่วน R^2 มีอำนาจในการอธิบายและทำนายต่ำ ปานกลาง สูง และสูงมาก เมื่อมีค่าเท่ากับ .01-.12, .13-.25, .26-.48, .49+ ตามลำดับ

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ระดับภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) ระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) และระดับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ตามตาราง 1 มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.04 - 4.40 ซึ่งเป็นระดับสูง มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.46 - 0.64 และมีค่า Alpha อยู่ระหว่าง .78 - .89

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า Alpha	
SRL_VL	ค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำ	4.32	0.55	.86
SRL_VS	วิสัยทัศน์และความซื่อตรงของผู้นำ	4.29	0.53	.80
SRL_VF	ค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้ตาม	4.31	0.58	.85
CSR_ECON	ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ	4.33	0.53	.84
CSR_LR	ความรับผิดชอบต่อทางกฎหมาย	4.38	0.54	.85
CSR_ER	ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม	4.40	0.46	.80
CSR_PR	ความรับผิดชอบต่อด้านการให้เพื่อสังคม	4.39	0.52	.82
OCB_AST	พฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น	4.29	0.59	.89
OCB_REP	พฤติกรรมการสำนึกในหน้าที่	4.31	0.59	.85
OCB_TLR	พฤติกรรมการอดทนอดกลั้น	4.25	0.64	.89
OCB_CPT	พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ	4.04	0.56	.83
OCB_TAO	พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น	4.41	0.53	.78

หมายเหตุ: ระดับต่ำ = 1.00 - 2.33; ระดับปานกลาง = 2.34 - 3.67; และระดับสูง = 3.68 - 5.00

เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ตามตาราง 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) มีค่าระหว่าง 0.311 – 0.586 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกันทุกตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) กับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีค่าระหว่าง 0.303 – 0.585 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกันทุกตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) กับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีค่าระหว่าง 0.457 – 0.652 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกันทุกตัวแปร

ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ตามตาราง 3 แสดงว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\phi = 0.75, p < 0.01$)

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\phi = 0.72, p < 0.01$)

ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\phi = 0.85, p < 0.01$)

ตาราง 2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

	SRL_VL	SRL_VS	SRL_VF	CSR_ECON	CSR_LR	CSR_ER	CSR_PR	OCB_AST	OCB_REP	OCB_TLR	OCB_CPT	OCB_TAO
SRL_VL												
SRL_VS	.651**											
SRL_VF	.660**	.720**										
CSR_ECON	.505**	.530**	.590**									
CSR_LR	.457**	.504**	.575**	.704**								
CSR_ER	.493**	.516**	.631**	.682**	.716**							
CSR_PR	.511**	.537**	.652**	.630**	.664**	.699**						
OCB_AST	.413**	.475**	.500**	.421**	.425**	.459**	.581**					
OCB_REP	.476**	.566**	.586**	.420**	.467**	.476**	.550**	.750**				
OCB_TLR	.497**	.515**	.582**	.443**	.455**	.524**	.585**	.746**	.768**			
OCB_CPT	.321**	.311**	.358**	.365**	.303**	.332**	.339**	.390**	.350**	.419**		
OCB_TAO	.433**	.474**	.472**	.448**	.422**	.419**	.442**	.491**	.466**	.435**	.556**	

มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ = 0.01**

ตาราง 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปร	SRL	OCB	CSR
SRL	1.00		
OCB	0.75**	1.00	
CSR	0.85**	0.72**	1.00

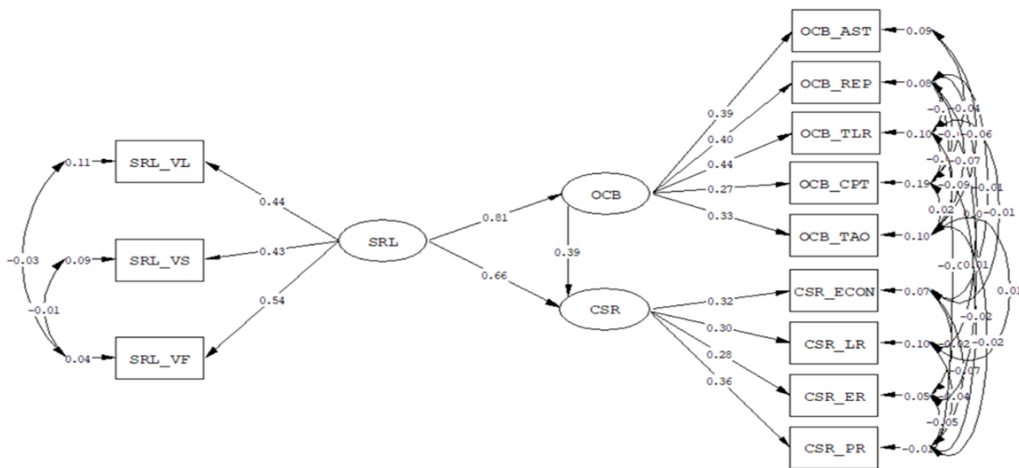
หมายเหตุ: $p < 0.01$ **

การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตามภาพ 2 และตาราง 4 พบว่าภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) อย่างมีนัยสำคัญ (DE = 0.81, $p < 0.01$) และมีค่าความแปรปรวนที่สามารถถูกอธิบายและทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 40 ($R^2 = 0.399$) ในระดับสูง

(CSR) อย่างมีนัยสำคัญ (DE = 0.66, $p < 0.01$) และมีอิทธิพลทางอ้อม (IE) ผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) อย่างมีนัยสำคัญ (IE = 0.22, $p < 0.01$) และมีค่าความแปรปรวนที่สามารถถูกอธิบายได้ด้วยสมการโครงสร้าง มีค่าเท่ากับ 0.528 ($R^2 = 0.528$) ในระดับสูงมาก เมื่อรวมค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง 0.66 กับอิทธิพลทางอ้อม 0.22 จะได้เท่ากับ 0.88 ซึ่งหมายความว่าภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อยู่ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) มีอิทธิพลทางตรง (DE) ต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

Chi-Square=14.28, df=14, P-value=0.42887, RMSEA=0.008

ภาพ 2 ตัวแบบสมการโครงสร้างภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลโดยรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

ETA	KSI → ETA	ETA → ETA	DE	IE	TE	R ²
CSR	SRL → CSR		0.66**	0.220**	0.88**	0.528
		OCB → CSR	0.39		0.39	
OCB	SRL → OCB		0.81**		0.81**	0.399

Goodness of Fit Statistics

$\chi^2 = 14.28$; $df = 14$; $\chi^2 / df = 1.02$; CFI = 1.00; NNFI = 1.00;
RMSEA = 0.008; 90% CI for RMSEA = 0.00

นอกจากนั้น พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างมีนัยสำคัญ ($DE = 0.39, p < 0.01$) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรสามารถทำนายการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนค่าดัชนีความเหมาะสม $\chi^2 / df = 1.02, CFI = 1.00, NNFI = 1.00, RMSEA = 0.008$ และ $90\% CI$ for $RMSEA = 0.00$

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มีค่าความแปรปรวนที่สามารถถูกอธิบายและทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 40 ($R^2 = 0.399$) ในระดับสูง ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และมีค่าความแปรปรวนที่สามารถถูกอธิบายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 53 ($R^2 = 0.528$) ในระดับสูงมาก และเมื่อรวมค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง 0.66 กับอิทธิพลทางอ้อม 0.22 จะได้เท่ากับ 0.88 ซึ่งสอดคล้องกับค่า Phi (0.85) แสดงให้เห็นว่า เมื่อมองโดยรวมแล้ว (TE) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม (SRL) มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อยู่ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร

บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ซึ่งมีอิทธิพลโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาถึงภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้ตามมีน้ำหนักมากที่สุดรองลงมาคือ วิทยาลัยที่เรียนและความเชื่อตรงของผู้นำ และค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้นำ

บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเพิ่มการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้ โดยใช้แนวทางภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างค่านิยมที่รับผิดชอบต่อสังคมของผู้ตาม รวมทั้งการปลูกฝังพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เพื่อยกระดับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านความอดทนอดกลั้น และสุดท้าย ผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมจะต้องเพิ่มการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้านกฎหมายให้มากขึ้น

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป นักวิจัยควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วย เนื่องจากการใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวอาจได้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร รวมถึงควรมีการวิจัยภาวะผู้นำในรูปแบบอื่นๆ ด้วย เพื่อเป็นทางเลือกให้กับบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) สำหรับแนวทางยกระดับการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกับบุคลากรของบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นหนึ่งในบริษัทมหาชนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการวิจัยกับบุคลากรของบริษัทมหาชนอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จิรพรรณ รัตนจักร. (2557). *ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มเอสซีจี เคมิคอลส์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ชิตวัจน์ บุรัมย์ากร. (2560). *อิทธิพลของภาวะผู้นำทางยุทธศาสตร์ และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของนายทหารชั้นประทวนสังกัดหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบกในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2558ก). *ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ: LIFE MODEL*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำธุรกิจเพื่อสังคม.
- _____ (2558ข). ปัจจัยเชิงสาเหตุของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์องค์กรของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. *วารสารสยามคณิกวิจัย*, 20(2), 50-51.
- _____ (2559). *การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำธุรกิจเพื่อสังคม.
- เมธี ศรีวิริยะเลิศกุล. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรกับความพึงพอใจในงานและผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรเอกชนขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. (2556). *ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร (CSR for Corporate Sustainability)*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..

References

- Bovee, C. L., Thill, J. V., Wood, M. B., & Dovel, G. P. (1993). *Management*. New York: McGraw-Hill.
- Carroll, A. B. (1991). *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*. Retrieved December 31, 2017, from www.rohan.sdsu.edu/faculty/dunnweb/rprnts.pyramidofcsr.pdf.
- Carroll, A. B., & Buchholtz, A. K. (2006). *Business & society: Ethics and stakeholder Management* (6th ed.). Mason, OH: Thomson South-Western.
- Greenberg, J. and R. A. Baron. (2000). *Behavior in organizations* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate social responsibility-doing the most good for your Company and your cause*. Englecliff, N. J.: John Wiley & Sons.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational Citizenship Behavior: the good soldier syndrome*. Lexington, MA: Lexington Books.
- Wood, D. J. (1991). "Corporate social performance revisited." *The Academy of Management Review*, 16(4), 691-718.

Translated Thai References

- Buramyakorn, Chitawat. (2017). *Influences of Strategic Leadership and Organizational Citizenship Behavior on Organizational Loyalty of Noncommissioned Officers in Army Air Defense Command, Bangkok Metropolitan Area*. Kasetsart University. (in Thai).

- Nonthanathorn, Phiphat. (2015a). *Operational Leadership:LIFE MODEL*. Bangkok: Social Enterprise Leadership Center. (in Thai).
- _____ (2015b). Causal Factors of Socially Responsible Leadership Influencing to Corporate Image of Suvarnabhumi Airport. *Journal of the Association of Researchers*, 20(2), 50-51. (in Thai).
- _____ (2016). Corporate Social Responsibility Management: Creating Sustainable Competitive Advantage. Bangkok: Social Enterprise Leadership Center. (in Thai).
- Rattanajak, Jirapan. (2014). *Socially Responsible Leadership and Organizational Culture Affecting the Corporate Social Responsibility Practices of SCG Chemicals Group*. Kasetsart University. (in Thai).
- Sriviriyalertkul, Metee. (1999). *The Relationship between Organization Citizenship Behavior, Job Satisfaction and Performance : A Case Study of a Large Private Company*. Thammasat University. (in Thai).
- Sustainable Business Development Institute. (2013). *CSR for Corporate Sustainability*. n.p.: n.p.. (in Thai).